

Selvitys kansalaisopiston ja vapaa-aikapalvelujen liikuntakurssien yhteensovittamisesta

Valmistelija:

kansalaisopiston rehtori Marjut Penttinen, p. 050 5970 960

Taustaa

Sivistyslautakunta pyysi 18.6.2023 kokouksessa kansalaisopiston opinto-ohjelman hyväksymisen yhteydessä selvitystä mahdollisuuksista sovittaa yhteen kansalaisopiston ja vapaa-aikapalveluiden järjestämiä kurseja. Selvitys huomioidaan vuoden 2024 talousarviovalmistelussa, jos yhteensovittamisesta on saatavilla taloudellista ja toiminnallista hyötyä.

Selvityksen kohteena ovat vapaa-aikapalvelujen järjestämät erityisliikunnan ryhmät, jotka olisivat teoriassa ja osittain järjestettävissä kansalaisopiston toimesta. Erityisliikunnan ryhmät valikoituivat selvityksen kohteeksi myös siksi, että vapaa-aikapalveluilla on tarve kartoittaa erityisliikuntaan osallistuvien asiakkaiden erityisliikunnan piiriin kuulumisen tarvetta ja rajata aiempaa tarkemmin osallistujia em. kriteerein. Tavoitteena on palveluiden parempi kohdistaminen kuntalaisten vaihtelevien tarpeiden mukaan.

Erityisliikunnan ryhmät vapaa-aikapalveluissa

Vapaa-aikapalveluilla on tällä kaudella toiminnassa yhteensä 38 erityisliikunnan ryhmää. Näihin ryhmiin osallistuu yhteensä yli 400 liikkuja. Sisällön puolesta mahdollisia vapaa-aikapalveluilta kansalaisopiston järjestettäväksi siirrettäviä ryhmiä on yhteensä 10 kpl; kevennettyjä jumppia, kuntosaliryhmiä ja kehonhuoltoa. Ryhmien yhteen laskettu tuntimäärä on noin 340 tuntia (à 45min) vuodessa.

Ryhmien kesto:

Syyskausi 16 kertaa, kevätkausi 18 kertaa, kokoontuminen viikoittain

Osallistujamäärä:

10 ryhmässä yhteensä noin 200 osallistujaa

Osallistujahinta ja maksutuotot:

40 € lukuvuosi / ryhmä

Seniorikortti 70 € lukuvuosi, rajaton käyttö erityisliikunnan ryhmiin

Maksutuottoja keskimäärin 35 € / osallistuja, yhteensä noin 7 000 €

Säännökset ja toiminnan sisältö

Erityisliikunnan kohderyhmänä ovat erityistä tukea tarvitsevat, jotka eivät kykene osallistumaan yleisesti saatavilla olevaan liikuntatarjontaan (kehitysvamma, liikuntarajoite, sosiaaliset haasteet, pitkäaikaissairaudet, taloudellinen tilanne jne.) Ikä itsessään ei ole peruste erityisliikuntaan. Liikuntalaki (§ 5) on määrittävänä tekijänä taustalla.

Erytisryhmien liikunnan ohjaamiseen tarvitaan ammattitaitoiset ja pitkäaikaiset ohjaavat, joilla on mahdollisuus osallistujan tarpeiden tukemiseen pidemmällä aikavälillä. Ohjatun liikunnan on tärkeä olla säännöllistä ja jatkuvaa (ei pitkää taukoa esim. kesäaikana).

Huomioita ja vertailua

Kohderyhmä

- Erytisliikunnan kohderyhmänä ovat henkilöt, jotka eivät kykene osallistumaan yleisesti saatavilla olevaan liikuntatarjontaan (kehitysvamma, liikuntarajoite, sosiaaliset haasteet, pitkäaikaissairaudet, taloudellinen tilanne jne.) Vaikka osallistujat ovat suurimmaksi osaksi iäkkäitä, ikä itsessään ei ole peruste erityisliikuntaan.
- Kansalaisopiston kohderyhmänä ovat kaikki yli 7 vuotiaat ja aikuisten liikuntaryhmien osalta kaikki aikuiset. Valtionosuuteen oikeuttavan opetuksen on oltava kaikille avointa toimintaa (vrt. erityisliikunnan kriteerit)

Liikuntaryhmien kesto

- Vapaa-aikapalveluissa erityisliikuntaryhmien kausi on 1.9–31.5. sisältäen lyhyet lomajaksot koululaisten loma-aikoina. Kansalaisopiston toimintakausi on selvästi lyhyempi sisältäen 10 opetusviikkoa syyskaudella ja 12 kevätkaudella (syyskuun puolivälistä huhtikuun puoliväliin) sisältäen pidemmän joulutauon ja tauot toiminnassa koulujen lomaviikoilla.
- Vapaa-aikapalveluilla on lisäksi kesäryhmiä. Kansalaisopistolla ei ole kesätoimintaa.

Toiminnan hinnoittelu ja sisältö

Palvelun hinnoittelussa on selkeä ero: Erytisliikuntaryhmät ovat tällä hetkellä asiakkaalle selvästi edullisemmat kuin osallistuminen kansalaisopiston liikuntakurssille.

- Erytisliikuntaryhmien hinnat vapaa-aikapalveluissa:
40 € lukuvuosi / osallistuminen yhteen ryhmään
Seniorikortti 70 € / rajaton osallistuminen erityisliikunnan ryhmiin
- Kansalaisopisto kurssimaksut: kestoltaan 60 min koko lukuvuoden kurssi 69 € (sisältää syys- ja kevätkaudet yhteensä 30 tuntia) tai opetustuntien näkökulmasta laskettuna 20 tuntia syyskausi + 24 tuntia kevätkausi yhteensä 78 €

Toiminnan toteutus, rahoitus ja tuotot

- Vapaa-aikapalvelut: Erytisryhmien liikunnan ohjaajina toimivat yksi vakituinen ohjaaja, yksi hanketyöntekijä v. 2025 loppuun ja yksi osa-aikainen ohjaaja. Maksutuottoja keskimäärin 35 € / osallistuja, yhteensä noin 7 000 €
- Kansalaisopiston opettajat ovat sivutoimisia, jotka rekrytoidaan kurssien mukaan. Laskennallinen valtionosuus (vuoden 2023 säännösten mukaan) 340 opetustunnista on noin 18 000 €

Pohdintaa toteutuksesta

Erytisliikunnan järjestämistarpeen määrä on kasvava ja tällä hetkellä kaikki sitä tarvitsevat eivät mahdu ryhmiin mukaan. Ryhmissä on mukana erityisryhmiin kuuluvien lisäksi myös hyväkuntoisia, joilla ei esim. iän tai terveydentilan puolesta ole tarvetta saada erityistä tukea liikuntaan. Tällä

hetkellä lähes 60 prosenttia erityisliikuntaryhmiin osallistujista on iältään alle 75-vuotiaita. Ikäinstituutin suositus erityisliikunnan tarjoamiseen iän perusteella on 75 vuotta täyttäneet ja sitä vanhemmat. On kuitenkin tärkeää huomioida, että ikä ei ole ainoa määrittävä tekijä erityisliikunnan piiriin kuulumiseen.

Kansalaisopisto voisi tarjota enemmän ikäihmisille suunnattua liikuntaa (esim. ”kevennetty liikunta”) päiväaikaan ja saada sitä kautta enemmän asiakkaita, kurssimaksutuottoja ja valtionosuutta. Samalla vapaa-aikapalvelujen erityisliikunnan ryhmistä vapautuisi tilaa niitä tarvitseville. Toteutuessaan suunnitelmassa olisi tärkeä huomioida erityisliikunnan tarpeen kasvu (lisääntyvät elintapasairaudet) ja Laukaan maantieteellinen koko. Lisäksi toteutuminen edellyttäisi koulujen liikunta- ja kuntosalien osoittamista päiväaikaan liikuntaryhmiä varten. Myös ns. päällekkäinen toiminta vapaa-aikapalvelujen ja kansalaisopiston ikäihmisille suunnatussa tarjonnassa olisi tärkeä kartoittaa.

Asiakkaan näkökulmasta erityisliikunnan piiristä pois rajautuville liikuntaryhmien hinta ja ns. lopputuote muuttuisivat. On tärkeä selvittää, olisiko syntyvä ero ratkaistavissa niin, että mahdollisimman moni kuitenkin jatkaisi liikkumista liikuntaryhmissä ja sitä kautta terveytensä ylläpitämistä ja edistämistä.